

L a t w e e f c h u M w i s e s .

Nr. 27. Zettortdeenà 5. Subli 1851.

Par Latweefchu rakstitajeem, jeb leez wehrà ir to ohtru atbildeschanu us Nr. 20.

(Skattees Nr. 25. Beigums.)

6 Mahziba. Kad tu kahdu stahstu jeb grahmatu no wahzu wallodas Latweefcheem gribbi pahrtulfoht, tad luhdsams ne isfalki ar wisseem wahrdeem to tàpat, kà tas wahzu wallodà irr teiktš. Latwejem tas buhtu zeets garrosis un ne smeekiga maife. Gan tee to lassihš, gan dauds mas sinnahš, ko tu teem stahsti, bet pee firds ne ees. So Latwis irr zittahds wihrs ne kà Wahzeets. Sataifi itt dahrgu kungu meelastu, faluhdsi kahdu fainneeku ar feewu, behrneem un wissu faimi un meelo tohs nu ar schakaladu, teju, Pommeranzu misahm, austereem (juhras gleemefim), Kawiahru, smirdoschu Wahzsemes feeru, snepju (flohku) fuhdeem, fohstineem, melohnehm, scheleh un ah la glahzi (apzuckeretu leddu) werdoschu hullionu, ar ruhkto Reines wihsu un zittahm tahdahm kungeem gan itt smeekigahm augstahm leetahm, tad mahjimeeki nei sinnahš kà ar tahm sudraba knihpstangahm, nascheem un gappelehm darriht, nei arri kà tahdas glummas, glohtainas jeb aukstas leetas noriht. Kas tas par meelastu, fur sohbeem naw darbs, fur mihta maifite tillkai par stahsti redsama, un ehdoht sohbi no aukstuma trihz, jeb wemmes mutte greefchahš! Lai Deems pasarga! Kas tas par meelastu, fur maifite laudjahm naw fakrauta, taukas zuhku-galkas un labbas beesas putras naw, un allutinsch un mihtais brand-wihs us wisseem galdeem ne teff, kà pawafaras laika mallu mallas uhdentini, kad sneegs eet prohjam. Kas ees us tahdu meelastu. — Redsi tà pat tas irr, kad tu muhsu mihteem Latweefcheem ar tahdu grahmatas pahrtulfochanu kahdu garrigu meelastu gribbi sataifih.

Ne zelli winnam preefchà tahdas leetas, tahdus rakstus un wahrduš, kas Wahzeefcheem gan irr itt patihkami, bet ne semneekem. Latwim irr zittada mutte, zits gars, zittada dsihwe, zitti preeki, zittas behdas, zittadas lihdsibas un islikschanas un isstahstifchanas, ne kà kungeem. Ja tu to pats wehl ne effi nomannijis, kas irr Latw. wallodas un semneeka ihsta buhschana, tad naw wehrts, kà tu Latw. grahmatu raksti. Kalabbad nel. Pantenius raksti Latweefcheem til tohti gahrdi? Kalabbad kà Pantenius ar semneeku sapraschanu, wallodu un garru tà kà faudsis bija.

Tahda semneeka walloda daschdeen nu gan leekahš buht itt prašta walloda, kas smalkahm kungu aufim tàpat ne patihk, kà mella rupja maife smalkai preisenitei. Bet Latwejem par labbu rakstidams, kas tewim kaisch par teem augsti mahziteem kungeem? Teem tawi raksti naw wajaga, bet teem prasteem arraju-laudim un nemahziteem semneekem. Gan nu ne peeklahjashs rakstos, kas tohp drikketi, tahdas leetas stahstih un tahdus praštus wahrduš farakstih, ko laudis gan drohschi, daudskahrtigi un flaidri no muttes islaisch, jeb rakstos tà runnaht, kà beskaunigi puifchi un meitas tehrse jeb niernas bahbas lemnojahš. Ja irr negohdiga, beskauniga, nekristiga walloda, kas ir gohdigam Latw. feewischkim un gohda wihrkam launs buhtu dsirdeht. No muhsu raksteem lai laudis mahzahš no tahdas praštas, nekahrtigas wallodas atstah un gohdigi smalki wissu isteift. — Muhsu firds padohms gan arri schis irraid: mihtus Latw. un winnu wallodu no tahdas rupjas un nemahzitas buhschanas pee augstakas ismahzitas kahrtas peewest; tomehr tizzu, tas ne irr darrams ar to, kà mehš rakstitaji to fajauzam ar wahzu wahrdeem un ar warru to pahrgrohsam us wahzu

mohdi, wiffu isteifdami kà preefch augsti mahziteem laudim, kò semne eeks ne warr fapraft. Surprettim lai mehš rakstitali papreefch ismahzamees kà ar behrneem runnaht, kas pee gudribas leetahm zaur muhsu raksteem wehl irr peeweddami. Lai nu taunojahs par scho mannu wahedu jeb ne, tad tomehr teefa irr: Latw. walloda un femneeki wehl irr kà behrnu kahrtà, kas ar prahtu un leelu sinu irr audsinajami. Muhsu mihlee Latwji itt pateesi no mihla Deewa irr pufchoti ar gaischu prahtu, kas irr dedfigs pehz mahzifchanas; teem irr weegla galwa, un itt ihpafchi muhsu laifds tee stipri dsennahs pehz gudribas leetahm un irr dauds, kas labbas pehdas jau rahda, bet ne wiffi. Das leelums pee tahdas gudribas tiffai tad nahs, kad wiffi fohlàs buhs augufchi. Taggad wehl irr wairak tahdu, par kurreem ar Upustulu wahrdeem warr teift: „teem peena waijaga, bet ne zeetas barribas. So ikweens, kas tiffai pee peena turrahs, tas wehl irr neprattigs eefch ta wahrda tahs taisnibas (gudribas), jo tas irr behrns. Bet teem peeaugufcheem peenahkàhs zeeta barriba, kurreem zaur eeraddumu tas prahts irr ismahzihts.“

Das Upustulis wehl fakka tà: „Es behrns buhdams runnaja kà behrns, samanniju kà behrns un man bija behrna doymas; bet wihrs tappis es atmettu behrnu leetas.“ Bet nu muhsu Latw. wehl naw atmettufchi wiffas behrnu leetas; tadeht ar teem naw jarunna kà ar augsti mahziteem laudim, bet kà ar behrneem un nemahziteem, kas irr ismahzijami pee gudribas leetahm. Woi ne tizzi? Tad jelle eij pa Kursemmi un mekle zil to buhs, kas gribb tizzeht, ka ne ta faule tai semmei, bet ka ta semme tai faulei ap kahrt teff, jeb ka masà uhdens pillite dauds 100 masas dsihwas dwafchas mahjo; jeb ka wiffas tahs swaignes debbes ne effoht nekahdas masas swezzites, bet dauds dauds leelakas lohdes, ne kà wiffa fchi semmes lohde. Bet nu ar behrneem runnadams tewim wifs zittadi jastahsta un zittadas leetas teem jaleef preefscha ne kà teem augsti mahziteem. So lai ne weens ne peemirft, kas Latw. wallodà kahdu grahmatu

saraksta. Tahs grahmatas, kas tà naw farakstitas, schinni laikà femneekem wehl ne zil ne derr. Us preefschu, pehz pahrs desmit gaddeem, tahs warr buht itt labbas buhs.

Kad tu nu no wahzu wallodas kahdu stahstu jeb grahmatu gribbi labbi pahrtulkoht, tad islassi to papreefch lihds gallam un apdohma labbi, kahds labbums un kahda mahziba mihl. Latweefcheem no ta buhs. Kas tam naw weegli prohtams tadeht, ka winsch ne sinn wiffas pafauls weetas un leetas un gudribas, tad lai tas woi nu paleef pawiffam noht, jeb istahsti un eemahzi to tam itt staidri. Dauds lihdsibas, kas Wahzeefcheem irr itt patihkamas, Latw. ne buht ne derr. Kad tu scho lihdsibu pa wahrdam gribbetu pahrtulkoht: „Wenn die feuerpeienden Berge auf Island in großer Bewegung sind, so werden gewöhnlich auch die Vulkane in Italien und Sicilien unruhig, was auf einen unterirdischen Zusammenhang schließen läßt. Etwas Aehnliches ist nicht selten in der Geschichte der christlichen Kirche vorgekommen;“ tad tewim ne ween buhtu leelas mohkas to Latw. wallodà isteift, bet Latwis to arri ihfline warr fapraft.

Kad pahrtulkoht tewim ta wahz. grahmatu preefch azzim ween stahw atwehrtu un tu us to stihwi ween stattisees, tad ir ne gribbejoht tawi Latw. raksti paschkeebfees us wahzu mohdi. Zapchz kahdu gabbalu (Punkt) usmannigi islassijis, aistaisi grahmatu un lai tee latw. wahrdi nu eet no tarwas galwas, tad useeji to labbu zellu.

Pahrtulkodams arri ne pubhejees ar to, tahdu wahzu wahrdu pahrzelt, kas apsihme ne redsamas, garrigas, augstas leetas (abstraktes Substantivum) to tapat ar weenu weenigu latw. wahrdu gribbedams isteift. No grahmatu rakstitaljeem tahdi wahrdi latw. wallodà gan irr ezelti, bet Latw. mutte un galwà ne stahw. Ne pahrtulko: Gedächtniß, Gewissenhaftigkeit, Besonnenheit, Unsterblichkeit, Liebe gegen Gott und Menschen ic. ar weenu weenigu wahrdu to gribbedams isteift un fazzibt: paturreschana, sinnama firsniba, apdohmiba, nemirftiba, mihlestiba prett Deewu un zilwe-

keem ic., bet israhdi to ar zitteem un lai buhtu ir ar wairal wahrdeem, fazzidams: winnam labba galwa, labbi warr paturecht, — Unverträglichkeit, wünsch ne warr un ne warr meeru turrecht — wünsch Deewu un zilweku mihl ic. Ne raksti: Runnasim no tahs atpestifchanas tahs zilweku tautas zaur Jesu — bet fakki: runnasim par to, kà Jesus to pasauli irr pestijis! — Pahrtulko farwu gramatu tà, tad ir pats ganna puifis to warr saprast un ar preeku to lassihis.

Bet nu jaw buhs deefgan teikts! — Gan gaididams gaidiju, woi tad ne buhs ne weens no tik dauds gudreem wihreem un latw. wallodas mihlotajeem, kas ir farwu mahzibu parscho leetu wisseem par labbu isdohs. Luhgeschus gan esmu luhdis, lai jelle mannim peepalihds un mihligi israhda, kur un kahdà leetà schè esmu ispubdelejis, jo ir labbam strehneekam daschdeen schahwens nelabbi iseet. Woi tad mannas 6 mahzibas tik pilnigas jaw buhs, ka ne kas no tahm naw janokemm, jeb pee tahm japeeleek? Ne tizzu. Bet wehl wiffi paleek fluffu. Woi tad mums naw deefgan tahdu wihru, kas gaischaku swezzi warr eededsinaht? Irr deefgan un arri irr fazzihis: ne leezi farwu swezzi appalsch puhru, bet us galdu; bet tahda Deewam schehl jaw irr ta pasaulè! Wiffi gan gribb labbas un leelas leetas redseht, bet ne gribb rohkas peelikt, lai pasaulè roh-nahs. Weens weenigais lai taifa. Nammà gan wiffi lihds gribb mihlstaas gultas un ziffas apgultees, un gan puklajahs, kad naw labbi taifitas, bet tik weenai weenigai meitai wiffas jataifa! Woi tà irr pareisi? Nu tad mundi pee darba — darba laiks klah! Darba irr deefgan, bet to strahdneeku leels truhkums.

S—z.

Schwindelinflis un leelmuttis.

(Schattes Nr. 20 to stahstu: „Sems buhdams angstu flatahsh,“ kas us Zalgawas puffi ar fahribu irr lassihis tappis.)

Wald. Fur bija weenees bandineeks.

Schè bija ne senn gudrineeks,
Un klaht arr' maktigs ammatneeks,
Kas mihlstu zeetu darra;
Raug fur schim wihram leela warra!

Bij wihrs gan deefgan eemahzihis,
Jaw Wahzu mehle eegrohshis,
Drangs, flais un prisch no waiga,
Bet mutte nejauka, ween klaiga.

Schim rikle bij kà tihteram,
Tas wahrbus laide aumalam,
Wunsch urrah blauj un lausa
Un glahses drufu drustas dausa.
Par wehstnessi tas usmettees,
Ur Schwindelinflis fassittees,
Nu lassahs draugus kohpà
Un usderr ar scheem weenà stohpà.

Par schenkeem nu schee wasajahs,
Un laudis smeet ne mittejahs;
Us paplhra schee rahda,
Kur Drabregi arr aplam gahna.
Tad kohpà dserroht usleelahs,
Kur wehl scheem zitti peesittahs,
Kas dserroht lihds scheem barra
Par gohdu Schwindelinflim urrah!

Gan zitti mahz', lai nostahjahs,
Un gudribà lai peenemmahs;
Bet schee jo trakkal barra,
Un leelmuttis eet farwà warrà.
Wunsch meitinas par lallehm sauz,
Un winnahm wiffur pakkat brauz,
Raug wianas rohlà tihloht,
Gribb tahs kà gailis wiffas tihloht.

Kad schim nu tà ne isweizahs,
Un meitschas wiffur atrahwahs,
Tad fahk tas wianas neewah,
Un meitu tehwu aplam pulgah.
Bet nu tu naggos eestreesi
Un fauna strahpi zeetisi,
Jo meitschas pirkstus knalba
Un leelmutti itt pikti gaida.

Tahs smukku stikk' isdohinaja,
Un grassi kohpà dahwaja:
Lai tahdu bildi taifa,
Kur meitas to ar nahstrehm graisa.
Scho biloi gribb tahs lippinah
Pee frohgu burwin zeeti klah.
Urrah! tu leliu kehmissch!
Kas ismahzams kà masais behrmissch.

Wehl klaht arr wezzais Drabregis
Tam schlahs doht dauds sinnepes,
Un deggun' zeet tam speedihis —
Tà muttes pelaus schis nu zeetihis.
Jaw Schwindelinflis ismuzzis,
Neweens sinn fur tas palizzis

Nu flehpyjahs famâs bailës,
Râ putninsch meddineeku spailës.

Nu tupp un drebb schis ismissië,
Itt melnë no bailehm palizzië,
Ne drihfft wairë azzis rahdiht,
Neds arr wairë zittus laudis gahniht.
Gan bijis labbâ ffohlâ schis,
Dauds naudas tehwan matsajis;
Ro lihds kab rahdahs mulkis,
Kas wairak ne derre kâ pulkis.

Tik fo no ffohlaë isnahzië,
Nu schkeetahs wiffu panahzië,
Nu warroht zittus brahlecht,
Kas drihfftetu nu scho wairë strahpeht?
Nu sawu balsi islaide,
Ur pirksteem tohnus isspeede,
Lai sahktu wiannu flaweht,
Ra warretu tas gohdâ stahweht.

Nu masais zerre, laudis gan
Zaw eezels manni arridsan
Eeksch ffohmeistera gohda,
Kas wiffseem labbu zektu rahda.
Wet nu tu garram aischahwis,
Ne effi zektu trahpiis,
Zaw tewi rohkâ mekle,
Ra tew warr eegrühst mahlu peklë.

Neds nu tu masais Schwindelicht,
Rahds fohds nu taggad tew uskriht,
Schë mahzees, gudraks teezi;
Un tabeht laudis meerâ leezi.
Nu muhsu widdus kahjup teek,
Un jaunmeisterim flasbus leek,
Kur glahbfees no scheem naggeem,
Lee notwers tew aïs taweem raggeem.

Wet nu, tu warrens leelmuttis,
Kur maso effi pamettis?
Eij usmelle arr wiannu,
Eë abjeem dohschu padohminu:
Tad nahzeet noluhgt meitinas,
Un meitu tehwas, mahminas;
Tad es juhs abbus glahbschu,
Un juhs no breefmahm israut sahfschu.

Wehl naw ta bilde gattawa,
Nahz eesim pee ta mahldera,
Wehl warr to leetu lohziht,
To luhgt un fird' ar naud' tam grehfsiht.
Wehl abjeem ja-eet mahzibâ,
Un pasaul's ffohlaë gudribâ;

Za gribbi meitu nihleht,
Tad ne buhs tehwa gohdu nihdeht.

Kalabb tu tik dauds gwile,
Un mallu mallâs stabbule,
Tahds preeks tew ne eet labbi,
Kad tu kâ wezzi ratti grabbi.
Kur zilweks, kas naw wainojamë?
Wet ne tik aplam urrajamë!
Ekatt', balki sew ne redsi,
Wet zittam stabbargu atsedsi.

Klaus', fo wehl beidscht pasafku:
Ne danzo katra kasaku;
Dasch prahtigais tew smehees,
Kad tu par meitahm aplam rehjees.
Tu fwehtus rakstus pasihsti,
Talabb no wiinneem atsihsti,
Kalabb tu zittu fohdi,
Prett siwi draugam tschuhfsu dohdi.

Tad luhgseet arri Drahregi,
Gan ne mettohs par pareggi,
Tizz', wirs jumë teescham peedohs,
Kas kaisch? kab kahdu pliffu eedohs?
Tad peneemmeet scho mahzibu,
Un noscheshlojeet gekkibu,
Eij pirms tu leclais eekschâ,
Wet wedd arr maso lihds tur preekschâ.

Warr buht ir mahte uszeenahs,
Un lihds pee galda sehbinahs,
Tells: rë kur gohdigs behrninsch,
Wet ne wairë lektu breefmigs fehninsch!
Nu nahz arr eekschâ Schwindelicht,
Us taweem zekkeem semmë kriht,
Kad mulkis wairë ne buhsi,
Tad apschelohts tu arri kuhsi.

Resfnais dfeedatajës.

Teefas flubdinaschana.

Us aprinka teefas pawehleschanu taps tai 16tâ
Zuhli f. g. tee tam lihdschinnigam Frank-Seffawas
mohderneekam Johann Weidemann peederrigi 2 sirgi,
5 aitas, 2 zuhlas, 1 gohws, 6 sohfië, 2 komodes,
1 ratti, 1 kammanas un zittas mahju dsihwes-leetas
Frank-Seffawas muischâ prett staitannu naudu wairak-
sohlitajem uhtrupë pabrdohti. Frank-Seffawas pa-
gasta teefa, tai 20tâ Zuhni 1851. 2

(Nr. 48.)

Veesehdetajës Birkert.

Teefas srischweris Borkowëki.

W i t h w d r i k k e h t.

Ne juhmassas-gubernias augias waldschanas puffes: Collegienrath v. Braunschweig, Jensor.